

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ І ВИРОБНИЧИХ КОМПЛЕКСІВ

УДК 330.341.424+339.9

DOI: <https://doi.org/10.15407/econindustry2017.01.080>

Сергій Іванович Лекарь

д-р юр. наук, канд. екон. наук, доцент

Університет державної фіскальної служби України, Ірпінь
08201, Україна, Київська обл., м. Ірпінь, вул. Університетська, 31

E-mail: lekars@ukr.net

МІЖНАРОДНІ ТА ВІТЧИЗНЯНІ РЕАЛІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНДУСТРІАЛЬНИХ ПАРКІВ

Досліджено світові тенденції функціонування індустріальних парків та застосування податкових стимулів для їх розвитку. Проаналізовано стан індустріальних парків в Україні, а також законодавчі ініціативи щодо оподаткування їх діяльності. Наведено ключові етапи створення та перелік основних ознак, за якими та чи інша відокремлена цілісна земельна ділянка може стати індустріальним парком.

Ключові слова: індустріальний парк, оподаткування, інвестиційна активність, податкові інвестиційні стимули.

Всеохоплююча зміна структури економіки, викликана масштабними глобалізаційними процесами, є ключовою особливістю сучасного світового розвитку. Саме тому, з метою розвитку національної економіки, постає потреба в додатковому залученні не лише вітчизняних, але і зарубіжних інвестицій. За даними Національної асоціації банків України загалом за підсумками III кварталу 2016 р. обсяг залучених інвестицій в Україну становив 2,5 млрд дол. США, що на 19% перевищує показник за аналогічний період минулого року [1]. Проте позитивний темп зростання ще не говорить про економічні зрушення, адже в Україні сьогодні відчувається гострий «інвестиційний голод», який стримує розвиток економіки, підвищує рівень безробіття та еміграцію, консервує бідність населення. Прямі іноземні інвестиції на душу населення в Україні становлять менше 1,4 тис. дол. / чол., тоді як у Польщі – 5,6, Чехії – 10,7, а в США – 17,4 тис. дол. [2]. Таку тенденцію можна пояснити рядом

факторів, які перешкоджають довгостроковим капіталовкладенням в українську економіку, зокрема:

середня ринкова вартість кредитного ресурсу становить більше 20% річних при нульовій інфляції;

корупція;

зарегульованість ринку;

зависокий розмір зовнішнього боргу країни;

залежність від зовнішніх ринків ціноутворення на імпортований товар;

низький рівень довіри та конкуренції у фінансовому секторі;

неефективне виконання судових рішень, а також їх несправедливість, упередженість і вибірковість тощо.

З урахуванням вищезазначеного дана проблематика набуває актуальності не лише на науковому рівні, але і серед бізнес-спільноти, оскільки такий прояв поступового відновлення довіри потребує подальшої підтримки з боку уряду шляхом прийняття конструктивних політичних рішень.

© С.І. Лекарь, 2017

Одним із таких рішень, яке підтримує не лише влада, але і вітчизняні та іноземні інвестори, є створення на території України індустріальних парків (ІП), які функціонуватимуть не лише де-юре, але і де-факто. Ключовою перевагою такого комплексу над корумпованими спеціальними (вільними) економічними зонами є те, що система організаційно-інформаційних механізмів стимулювання процесів їх створення та функціонування є більш досконалою та відповідає нормам Світової організації торгівлі, членом якої Україна є з травня 2008 р.

Значний науковий внесок у дослідження сутності та розвитку ІП в Україні зробили: О.І. Амоша О.Д. Кожушок, В.В. Радченко та ін. (описано організаційне перетворення підприємств групи «Донецьксталь» на промисловий парковий комплекс) [3]; Л.Я. Бенюк (досліджено відмінності ІП від інших спеціальних економічних зон) [4]; О.О. Єгорова (висвітлено проблеми стимулювання створення та функціонування ІП в Україні) [5]; О.Ю. Кузьменко (розглянуто алгоритм створення та функціонування ІП, а також наведено моделі управління ними) [6]; Л.Я. Малюта (розкрито актуальність проблеми створення і організації діяльності ІП як інноваційної структури для забезпечення розвитку промислового виробництва та бізнесу) [7]; О.О. Молдован (вивчено проблеми створення та функціонування ІП, а також доцільності їх запровадження в Україні) [8; 13]; А.П. Павлюк (узагальнено основні концептуальні засади створення ІП та проаналізовано інституційне забезпечення, перші результати і проблеми, що виникають у процесі розвитку ІП) [9]; М.С. Пашкевич (вивчено умови функціонування ІП у розрізі економічної, екологічної та соціальної складових розвитку території) [10]; В.В. Поєдинок (проаналізовано проблеми правового забезпечення функціонування ІП) [11]; Ю.В. Чириченко (на основі вивчення світового досвіду створення та функціонування ІП у Туре-

ччині, Польщі та Росії вивчено основні проблеми запровадження ІП в Україні) [12] та ін. Однак з урахуванням нестабільності економічної ситуації в Україні, а також підвищеного інтересу до сутності ІП та їх функціонування у вітчизняних реаліях дана проблематика потребує подальших ґрунтовних досліджень.

Метою статті є вивчення особливостей функціонування ІП у світовій практиці, а також аналіз вітчизняних реалій та урядових ініціатив у межах досліджуваної проблематики.

Індустріальні парки є юридично відокремленими цілісними земельними ділянками, призначеними для розміщення промислового виробництва. На них досить часто (але не обов'язково) поширюються спеціальні режими економічної діяльності, в окремих випадках – і особливий податковий режим, відмінний від загального [13]. Зростання їх кількості у світі сьогодні відбувається в геометричній прогресії. Така популярність обумовлена підвищенням інвестиційної активності в економіці, тому що суть функціонування індустріальних парків полягає в залученні інвестицій, як правило, у виробництво високотехнологічної продукції. Завдяки впровадженню ІП держава отримує можливість «субсидювати» інвестиційну діяльність, знижуючи реальні витрати бізнесу, що створює інвестиційний клімат, привабливий для іноземних інвесторів [6, с. 184].

Осторонь таких тенденцій не залишається й Україна. Підтвердженням даної тези є, щонайменше, два факти. Перший – це те, що за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України у спеціальному Реєстрі станом на 01.11.2016 р. налічується 15 ІП. Майже всі парки, крім Мироцького, Вінницького та «Житомир-Схід», включено до реєстру ще у 2014 р., тоді як три названих – у травні, липні та жовтні 2016 р. відповідно (табл. 1) [14]. Однак усі вони лише починають свою роботу і назвати їх повноцінними поки що неможливо.

Перелік створених індустріальних парків в Україні¹

Назва	Розташування	Дата включення до реєстру	Термін дії, роки	Види економічної діяльності
Долина	Івано-Франківська	03.02.2014 р.	30	Нафтопродукти
Славута	Хмельницька	07.02.2014 р.	50	Виробництво фармацевтичних продуктів; готових металевих виробів, комп'ютерів, електронної та оптичної продукції, автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів; оброблення деревини та виготовлення виробів з деревини
Рясне – 2	м. Львів	07.02.2014 р.	50	Виробництво деревини та виробів з деревини; целюлозно-паперова промисловість, видавнича справа; електричне, електронне та оптичне устаткування; гумові та пластмасові вироби
Коростень	Житомирська	01.04.2014 р.	30	Високотехнологічні виробництва; збірка, комплектація, поверхнева обробка виробів; легке машинобудування; електротехнічна промисловість
Центральний	Полтавська	01.04.2014 р.	50	Машинобудування; фасування готової продукції; виробництво електроніки; продукція з використанням нанотехнологій; підприємства сфери послуг
Свема	Сумська	06.06.2014 р.	30	Хімічна промисловість; металообробна промисловість; деревообробна промисловість; виробництво будівельних матеріалів; легка промисловість
Соломонове	Закарпатська	06.06.2014 р.	30	Виробництво і комплектування легкових автомобілів
Перший український	Київська	08.07.2014 р.	40	Виробництво продукції харчової, фармацевтичної, деревообробної, меблевої, поліграфічної продукції; автомобілебудування та металообробка
BIONIC HILL	м. Київ	01.09.2014 р.	39	Виробництво будматеріалів; деревообробна, легка, харчова промисловість; альтернативна енергетика; матеріально-технічне постачання і збут; промисловість засобів обчислювальної техніки; інформаційно-обчислювальне обслуговування; наука і наукове обслуговування; електротехнічна промисловість
IPark	Одеська	01.09.2014 р.	49	Транспортні послуги; зберігання й оформлення вантажів
Кривбас	Дніпропетровська	01.09.2014 р.	30	Добувна і металургійна промисловість, машинобудування
Тростянець	Сумська	14.10.2014 р.	30	Виробництво цукру; переробка молока; виробництво борошно-мукомельної продукції; переробка курячих яєць
Мироцьке	Київська	30.05.2016 р.	30	Складське господарство; купівля /продаж, надання в оренду нерухомого майна; консультування з питань комерційної діяльності й керування; виробництво передача, розподілення та торгівля електроенергією; організація будівництва
Вінницький	м. Вінниця	15.07.2016 р.	30	Виробництво, надання складських та адміністративних послуг
Житомир-Схід	м. Житомир	27.10.2016 р.	40	Тільки створюється

¹ Складено за даними Реєстру індустріальних парків України, сайтів місцевих рад і реєстрів відкритих даних Мін'юсту.

В Україні ІІ створено в середньому строком на 30-50 років. Що стосується їх адміністративно-територіальної приналежності, то, на перший погляд, розташування не має якоїсь чіткої логіки чи виваженості: ІІ розташовані в 11 з 24 областей України. Проте все частіше не лише інвестори, але і вітчизняні промисловці «переносять» свої підприємства на захід або ближче до столиці. Дійсно, як видно з переліку, Донбасу, який раніше був найбільшою промисловою зоною країни, сьогодні навіть немає місця в цьому списку. Звісно, вплив збройного конфлікту на частині території Донецької та Луганської областей України, який розпочався з квітня 2014 р., також не потрібно відкидати, адже територія, на якій відбуваються воєнні дії, інвесторів не цікавить, а отже, думати про реінтеграцію ще зарано.

Однак українські ІІ мають лише юридичне закріплення, оскільки реальне їх функціонування залишається невизначеним. Основними причинами такої ситуації можуть бути:

- відсутність політичної волі керівництва регіону для реалізації проекту;

- неможливість виділення (залучення) фінансування для здійснення початкових інвестицій в інфраструктуру індустриального парку, необхідну для залучення резидентів;

- недостатнє первинне опрацювання концепції створення та розвитку індустриального парку;

- недостатнє фінансування;

- відсутність необхідного уніфікованого законодавства;

- загальний інформаційний вакуум тощо.

Другим фактом є активізація нормотворчої роботи зі створення ІІ з метою формування необхідного правового поля для застосування даного організаційно-економічного механізму, а саме:

1. Закон України «Про індустриальні парки» від 21.06.2012 р. № 5018-VI;

2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку прийняття рішення про включення індустриального (промислового) парку до Реєстру індустриальних (промислових) парків» від 16.01.2013 р. № 216;

3. Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України «Про затвердження форми Типового договору про створення та функціонування індустриального парку» від 15.04.2013 р. № 386;

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку проектів із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку (національні проекти)» від 08.12.2010 р. № 1256;

5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок затвердження переліків устаткування, обладнання та комплектувальних виробів, матеріалів, що не виробляються в Україні, які не є підакцизними товарами, ввозяться на митну територію України ініціаторами створення індустриальних (промислових) парків – суб'єктами господарювання, управляючими компаніями таких парків для їх облаштування й учасниками індустриальних (промислових) парків для провадження господарської діяльності у межах зазначених парків і які звільняються від оподаткування митом» від 19.06.2013 р. № 558.

Разом з тим не менш важливим є ухвалення Верховною Радою України у першому читанні (04.10.2016 р.) законопроекту «Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо розвитку вітчизняного виробництва шляхом стимулювання залучення інвестицій в реальний сектор економіки через індустриальні парки» від 25.04.2016 р. № 2554а-д [15]. Зауважимо, що Постановою Верховної Ради України прийнято рішення взяти згаданий законопроект за основу, доопрацювати його з урахуванням зауважень і пропозицій суб'єктів права законодавчої ініціативи та внести на розгляд

даного законодавчого органу державної влади у другому читанні [16].

Що стосується видів економічної діяльності, на які націлене створення ПП, то їх перелік є всеохоплюючим (див. табл. 1). Це пояснюється тим, що за роки незалежності частка промисловості у ВВП України скоротилася утричі – з 44 до 14%, тоді як у країнах ЄС – за останні 9 років майже не змінилася та залишилася на рівні 19-20%. Аналіз структури промисловості України за видами економічної діяльності за 2013-2015 рр.

(табл. 2) лише підтверджує дану тезу. Разом з тим видно, що харчова, добувна галузі, металургія та машинобудування разом формують 55,4% загального обсягу промислової продукції. Постачання електроенергії, газу та води складає 25,1%. Зі структури також видно, що на галузі, які виготовляють продукцію з нижчим ступенем переробки – добувну, виробництво коксу та продуктів нафтопереробки, металургію та хімічну промисловість, припадає 33,7% від загального обсягу реалізованої продукції.

Таблиця 2

Динаміка обсягів реалізованої промислової продукції за видами економічної діяльності у 2013-2015 рр., % у підсумку¹

Види економічної діяльності	2013	2014	2015
Промисловість	100,0	100,0	100,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	11,5	10,8	10,8
Переробна промисловість	61,8	63,3	64,1
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	19,2	21,2	22,4
текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	0,7	0,8	1,0
виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	2,7	3,1	3,4
виробництво коксу та продуктів нафтопереробки	3,7	3,3	3,4
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	3,7	3,5	3,8
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	0,9	1,0	1,1
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	4,4	4,5	4,8
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин та устаткування	15,7	16,6	15,7
машинобудування	8,6	7,1	6,5
виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	0,6	0,6	0,5
виробництво електричного устаткування	1,6	1,5	1,3
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших груп	2,6	2,3	2,4
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	3,8	2,7	2,3
виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	2,2	2,2	2,0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	25,2	24,6	23,9
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	1,5	1,3	1,2

¹ Складено за даними Державної служби статистики України.

Так, песимістичність тенденцій у розвитку вітчизняної промисловості дає підстави стверджувати, що в Україні за 25 років незалежності не вироблено чіткого та системного підходу до того, якою має бути промислова політика та чи є їй місце в економічній політиці країни взагалі. Ініціативи різних урядів щодо підтримки промисловості зводилися в основному до рішень (часто політичних) про податкові пільги окремим галузям та про пряму фінансову підтримку «чутливих» галузей через їх соціальний аспект. Однак на сьогодні дане питання стало більше хвилювати уряд країни, підтвердженням чого є активізація реалізації концепції ІП на практиці. З огляду на це і постає потреба у вивченні загальних рис і позитивної світової практики їх функціонування.

Так, в економічній практиці ідея створення ІП не є новою. Багато держав світу за їх допомогою активізували інвестиційну та інноваційну сфери економіки. Парки створювали умови для виникнення нових підприємств, реорганізації вже існуючих, зародження нових сфер бізнесу. Упровадження високих технологій у виробництві збільшувало обсяги та асортимент випуску продукції, підвищувало конкурентоспроможність економіки і, що дуже важливо, створювало нові робочі місця [17].

Позитивний досвід створення ІП у таких країнах, як Велика Британія, Німеччина, Словаччина, Росія, Туреччина, Китай, лише підтверджує ефективність даної новації. У світовій практиці 1 га території ІП – це від 1 до 5,0 млн дол. інвестицій та від 20 до 50 нових робочих місць. За даними експертів, на створення ІП в Україні необхідно від 7 до 10 тис. га, що становить не більше 0,00017% земельних ресурсів України [18].

З урахуванням обмеженого обсягу роботи слід зупинитися на аналізі світо-

вої практики функціонування ІП в окремих країнах.

Перші ІП було створено у Великій Британії. Так, першим став Траффорд Парк (*Trafford Park*), який було започатковано компанією *Shipcanal and Docks* поблизу Манчестера у 1896 р. Зростання кількості ІП у 1930-х роках у Великій Британії була мотивована концепцією регіональної політики у кризових районах країни і до 1960 р. їх кількість зростає до 60. У 2000-х роках передумови для створення даних зон дещо видозмінилися і першопричиною стала необхідність реконструкції житлових будинків й усунення перенасиченості населенням Лондона (наприклад, будівництво нового міста Мілтон-Кейнс). З огляду на це, протягом усієї історії розвитку британських ІП не простежувалося чіткої схеми їх створення, оскільки характер і розміри цих парків варіювали залежно від політичних ініціатив чинного на той момент уряду.

Німеччина також вважається початківцем у створенні ІП. Так, перший промисловий парк *Euro-Industriepark Munchen* було створено у 1963 р. Більша кількість таких зон почала активно створюватися для розвитку малого та середнього підприємництва лише у другій половині XVIII ст. Основною відмінністю від процесу створення у Великій Британії буде те, що ініціатива йшла не з боку уряду держави, а з боку державних інвесторів. Це свідчить про те, що це не було виключно урядовим волевиявленням, а мало характер вмотивованого рішення одних з основних каталізаторів розвитку економіки – інвесторів. ІП з'являлися по всій території Німеччини рівномірно, різнилася лише їх площа. Тобто якщо територія густозаселена та має незначні посівні площі чи територію для розміщення технологічного устаткування, то розміри та кількість таких ІП на відповідній адміністративно-територіальній оди-

ниці були меншими. Тоді як, наприклад, у таких районах, як Дюссельдорф і Франкфурт-Майн, кількість парків становить більше 20 [19, с. 44-45].

У Росії у 2009 р. було реалізовано 15 проєктів з розвитку ІІ, однак їх кількість стрімко почала зростати і в 2011 р. кількість регіонів із подібними проєктами досягло 29, у 2013 р. – 41. На сьогодні загальна кількість діючих ІІ у Росії становить 94, тоді як фактична – 149. Найбільше їх розташовано у Московській області – усього 64, 28 з яких – це повністю готові майданчики. При цьому обсяг інвестицій резидентів на території діючих і створюваних ІІ накопичувальним підсумком (2013-2015 рр.) на 1 січня 2016 р. склав 633 334,89 млн руб., у тому числі у 2015 р. – 156 358,17 млн руб. Разом з тим, за словами директора Департаменту регіональної промислової політики Міністерства промисловості і торгівлі Російської Федерації, до 2020 р. планується збільшити кількість діючих ІІ до 130 [20, с. 2-4].

У Туреччині закон щодо організованих промислових зон було ухвалено ще у 2000 р. – створено 263 ІІ, 148 з яких уже функціонують. Лише за період з 2002 по 2010 р. ВВП Туреччини та її експорт збільшилися втричі. У Китаї функ-

ціонують п'ять спеціальних економічних зон та 54 індустріальних парки, які забезпечують 10% ВВП, 30% прямих іноземних інвестицій та 37% товарного експорту [18].

Функціонування ІІ у світовій практиці має, безумовно, позитивний вплив не лише на розвиток бізнесу у країні, але і макроекономічні зрушення такі як:

- збільшення інноваційного й економічного потенціалу країни;
- активізація процесу реконструкції та модернізації промисловості;
- покриття дефіциту торгового балансу;
- створення умов для розвитку малого та середнього підприємництва;
- посилення міжнародної співпраці тощо.

Разом з тим, незважаючи на національні особливості створення ІІ, основною їх метою є: необхідність оновлення економіки; залучення інвестицій за умови браку інструментарію. При цьому кожна з країн обирає свій власний шлях і вид ІІ, що робить даний інструмент гнучким і використовуваним для вирішення різних специфічних завдань. У табл. 3 наведено перелік найбільш поширених у світі видів ІІ.

Таблиця 3

Класифікація основних видів індустріальних парків

Ознака	Вид	Короткий опис
1	2	3
Форма власності	Державний	Власник земельної ділянки – держава або управляюча компанія, створена для управління парком; створюється виконавчими органами державної влади
	Приватний	Власником або довгостроковим орендарем землі є приватна управляюча компанія, заснована приватним інвестором
	Державно-приватне партнерство	Залучення приватного інвестора у проєкт створеного парку; земля може бути передана як внесок до статутного капіталу

1	2	3
Модель управління	Управляюча	Управління інфраструктурою здійснює управляюча компанія
	Без управління	Дрібні індустріальні парки не управляються спеціалізованою компанією, а підприємства, розташовані на одній території, самі надають необхідні послуги і залучають компанії зі сторони
Система стимулювання	Не включений до реєстру (I рівень)	Доступна для всіх індустріальних парків
	Включений до реєстру (II рівень)	Передбачає додатковий механізм, доступний лише для ІІ, включених до Реєстру таких парків, а саме державну фінансову підтримку
	Зі статусом національного проекту (III рівень)	Економічні умови, у тому числі щодо державної фінансової підтримки, мають включати разом із стимулами першого і другого рівнів додаткові преференції та бути найбільш сприятливими і привабливими для інвесторів
Тип майданчика	Грінфілд	Розміщення парку на незабудованій раніше території зі створенням необхідної інженерної інфраструктури
	Браунфілд	Розміщення парку на раніше забудованій території з використанням існуючої інфраструктури і/або споруд
	Змішаний вид	На практиці зустрічаються проекти, які передбачають розміщення перших етапів освоєння майданчика на вже раніше забудованій території з подальшим розширенням на незабудовану територію
Спеціалізація	Спеціалізований	Залучення компаній-резидентів з однієї галузі
	Універсальний	Відсутність обмежень галузей приналежності підприємств
Розміщення резидентів	Продаж/оренда землі для будівництва підприємства	Надання резидентів землі для будівництва. Найбільш привабливо для середніх і великих підприємств
	Оренда готових будинків/цехів	Будівництво виробничих приміщень із подальшою задачею виробничих майданчиків резидентам. Найбільш привабливо для малих і середніх компаній. Збільшує обсяг необхідних початкових інвестицій
	Змішаний	Наявність як майданчиків для продажу і оренди, так і готових будівель і цехів для резидентів

Як видно з табл. 3, розмаїття ІІ прямо залежить від форми власності, освоєння території, спеціалізації, системи стимулювання, моделі управління, а та-

кож розміщення резидентів. При цьому кожен парк може відповідати окремо вибраному виду з кожної із шести класифікацій. Звісно, дану класифікацію не мож-

на вважати вичерпною, адже наукові дискусії у даному напрямі досі тривають, що свідчить про можливість доповнення даної класифікації новою систематизацією за іншими, не менш важливими ознаками.

Що стосується оптимального виду ІІ в Україні, то на даний момент одностайного рішення дати неможливо, оскі-

льки для цього потрібно виконати більш ґрунтовний аналіз, який дещо виходить за межі об'єкта даної роботи, проте є актуальним напрямом подальших досліджень. Разом з тим слід виокремити основні етапи створення ІІ, яких доцільно дотримуватися, для того, щоб сформува-ти повністю готовий майданчик (табл. 4).

Таблиця 4

Етапи створення індустріального парку

Етап	Складові
1. Підготовчий	Встановлення ініціаторів, визначення форми власності, моделі управління, системи стимулювання, типу майданчика, спеціалізації тощо
2. Розробка Стратегії створення та розвитку мережі ІІ. Відбір майданчиків для створення ІІ	Розробка Стратегії створення та розвитку мережі ІІ на території України
	Аудит і оцінка земельних ділянок та об'єктів іншої нерухомості для розміщення ІІ
3. Створення концепції ІІ	Експертиза концептуальних документів щодо створення та розвитку ІІ (при наявності)
	Розробка (актуалізація) концепції розвитку ІІ
	Розробка плану створення та розвитку ІІ
	Розробка Бізнес-плану (техніко-економічного обґрунтування) розвитку ІІ
4. Управління створенням інфраструктури та об'єктів ІІ	
5. Пошук та залучення резидентів до ІІ	
6. Власне управління ІІ	
7. Залучення фінансування для створення і розвитку ІІ	
8. Залучення фінансування в проекти резидентів ІІ	

У процесі розгляду ініціатив міських рад, юридичних та/або фізичних осіб щодо створення ІІ на певній території компетентним органам потрібно мати певний систематизований перелік основних ознак, за якими та чи інша відокремлена цілісна земельна ділянка може стати ІІ. Тому пропонується створити так звану анкету ознак, яка має складатися з п'яти основних блоків:

I. Фізичні вимоги до ділянки – площа; відсутність перепадів висоти, що можуть перешкоджати будівництву; наявність лісу, сміттєзвалищ; геологічні та геодезичні параметри; наявність перешкод для розміщення промислових

об'єктів; наявність зони відчужень, що перешкоджають розміщенню промислових об'єктів (магістральні газопроводи, нафто- і паливо-трубопроводи, високовольтні магістральні лінії електропередач тощо;

II. Вимоги до правового оформлення земельної ділянки та об'єктів нерухомості – юридично оформлені права на користування земельною ділянкою; категорія землі і вид дозволеного використання, призначення будівель і споруд відповідають заявленим цілям – під промислове використання; відсутність обтяжень у вигляді застави, арешту чи невіршеного судового спору тощо;

III. Транспортне сполучення – наявність введеної в експлуатацію автодороги з твердим покриттям; автодорога до парку з'єднана з автомобільними дорогами державного значення; є з'їзд (можливість створення з'їзду) з автодороги до ділянки, що забезпечує в'їзд будівельної техніки та проведення інженерних вишукувань для будівництва тощо;

IV. Інженерна й енергетична інфраструктура – електро-, газо- та водопостачання – існуюче підключення, або підтвердження уповноваженої енергетичної організації щодо наявності технологічної можливості підключення або узгодження проекту створення власних генеруючих потужностей;

V. Трудові ресурси – розміщення населеного пункту на відстані не більше 30 км (ця відстань буде оптимальною та допустимою для працівників).

Звісно, склад кожної ознаки не можна вважати вичерпним і незмінним, так само як і перелік ознак, оскільки їх можна доповнювати і рядом інших, які будуть більш детально характеризувати відповідність обраної території статусу ІІІ, а в кінцевому результаті дозволять створити такий майданчик для здійснення господарської діяльності, який матиме прогресуючі соціально-економічні ефекти.

Однак створення виваженої структури ІІІ та вибір місця його розташування – це лише окрема складова ефективного функціонування ІІІ, оскільки іншою, не менш важливою складовою є оподаткування таких суб'єктів господарювання.

Найпоширенішими податковими інвестиційними стимулами, що застосовуються країнами для розвитку ІІІ, є [21]:

пільгові ставки з податку на прибуток (Нідерланди, Чехія, Туреччина, Китай);

звільнення від ввізного мита на обладнання й устаткування (Туреччина, Нідерланди, Азербайджан, Республіка Білорусь, Узбекистан);

звільнення від сплати податку на нерухомість (Польща, Нідерланди, Туреччина, Тайвань, Казахстан, Узбекистан, Азербайджан, Республіка Білорусь);

звільнення від податку на землю (Туреччина, Тайвань, Китай);

звільнення від податку на оренду землі або нерухомого майна (Литва, Туреччина);

звільнення від сплати місцевих податків і зборів (Угорщина);

застосування пільгових суттєво знижених тарифів на комунальні послуги (Туреччина, Угорщина);

державні гарантії від несприятливої зміни законодавства про податки і збори (діють у багатьох країнах та передбачають збереження умов діяльності в разі прийняття законів, які погіршують умови в частині митного, податкового та інших режимів).

Що стосується податкових стимулів, прописаних у вже згаданому законопроекті «Про внесення змін до розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо розвитку вітчизняного виробництва шляхом стимулювання залучення інвестицій в реальний сектор економіки через індустриальні парки» від 25.04.2016 р. № 2554а-д [15], то їх перелік виглядає таким чином:

визначити виключний перелік критеріїв до учасників індустриальних парків, що мають право на застосування стимулюючих особливостей оподаткування (мінімальна кількість робочих місць, види діяльності, середня заробітна плата по підприємству);

встановити терміном на 10 років особливості оподаткування податком на прибуток учасників індустриальних парків (перші п'ять років за ставкою 0%, наступні п'ять років – за ставкою, вдвічі меншою за базову);

надати можливість розстрочки терміном на 60 місяців сум ПДВ щодо операцій із ввезення на митну територію України у митному режимі імпорту устаткування, обладнання та комплектуючих

до них, матеріалів резидентами ІІ, якщо такі товари використовуються ними для облаштування таких ІІ або для здійснення господарської діяльності у їх межах;

передбачити можливість органів місцевого самоврядування встановлювати пільги та знижені ставки зі сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, земельного податку за земельні ділянки та орендної плати за користування земельною ділянкою державної чи комунальної власності, на якій створено індустріальний парк, для резидентів індустріальних парків.

Слід зауважити, що такі норми відповідають найкращому світовому досвіду. Це свідчить про використання міжнародних тенденцій у вітчизняних реаліях. Однак разом з тим при прийнятті цього законопроекту потрібно бути обережними, щоб не повторилася історія спеціальних (вільних) економічних зон, а саме існування податкових дір. Так, наприклад, при звільненні від оподаткування ПДВ імпорту устаткування оподаткування та комплектуючих можливе ввезення товарів, які не мають нічого спільного з устаткуванням, обладнанням та комплектуючими для індустріальних парків. Або для отримання пільг з податку на прибуток достатньо буде створити склад/логістичний комплекс на території ІІ, під так звані «технічні випробування та дослідження» підпадутъ, наприклад, лікарські засоби або машини в розібраному стані «для випробувань» і податок на прибуток не сплачуватиметься, хоча діяльність жодним чином не створює нової доданої вартості. З огляду на це, значну увагу при внесенні змін до законопроекту потрібно максимально приділити статтям, які стосуються контролю за діяльністю ІІ, а також звітній документації, щоб мінімізувати можливості для ухилення від сплати податків.

Висновки. Індустріальні парки в умовах сьогодення стають невід'ємною частиною світового економічного прос-

тору. Вони стали інструментом стабільного розвитку промисловості; залучення інвестицій; зростання рівня зайнятості населення; підвищення конкурентоспроможності конкретного регіону; розвитку соціальної інфраструктури; збільшення надходжень до місцевих бюджетів, а також формування позитивного іміджу регіону шляхом виробництва високоякісної та конкурентної продукції. Крім того, функціонування ІІ в Україні зможе вивести національного виробника на світовий ринок, а також підвищити рівень довіри інвестора за рахунок простоти та прозорості в умовах ведення бізнесу, яка буде досягнута за умови реалізації всіх напрямів реформи.

Отже, ідея ІІ є досить перспективною та економічно вигідною як для підприємств, так і для держави. Підтвердженням цього є провідна світова практика функціонування таких промислових майданчиків. Тому юридична реєстрація ІІ, попередньо напрацьована нормотворча база, а також прийняття законопроекту, що стосується їх оподаткування, – це перші кроки на шляху до подальшого залучення інвесторів, що дасть високу технологічність виробництва та соціальні проекти для населення, а також поліпшення науково-дослідної ємності України. Разом з тим при створенні ІІ слід ураховувати ряд ознак та характеристик даного об'єкта, що в подальшому мінімізує можливості виникнення збиткових ситуацій (інтереси бізнесу) та обсяги незаконного ухилення від сплати податків (інтереси держави).

На даному етапі ІІ є хоча і новим, але перспективним напрямом для економічного розвитку України. При цьому, маючи вдалий міжнародний досвід їх функціонування, нормотворцям не потрібно вигадувати щось нове, а прийнятим буде просто перейняти кращі світові тенденції, екстраполюючи їх до вітчизняних реалій сьогодення.

Література

1. НАБУ заявляє про поліпшення інвестиційного клімату в Україні. *Інтерфакс-Україна*. Режим доступу: <http://ua.interfax.com.ua/news/general/377802.html> (Дата звернення 20.10.2016).
2. Галасюк В.В. Індустріальні парки: міфи та реалії. *Сьогодні*. Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/opinion/galasukcolumn/ndustrialn-parki-mfi-ta-real-762486.html> (Дата звернення 21.10.2016).
3. Амоша А.И., Кожушок О.Д., Радченко В.В., Халимендигов В.В., Черватский Д.Ю., Юшков Е.А. От промышленного предприятия к промышленному парку: смена парадигмы на примере ш/у «Покровское». *Економіка промисловості*. 2013. № 1-2 (61-62). С. 13-17.
4. Бенюк Л.Я. Індустріальні парки як інструмент розвитку регіональної економіки: теоретичні аспекти. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 3. С. 509-517.
5. Єгорова О.О. Щодо заходів стимулювання створення та функціонування індустріальних парків в Україні : аналітична записка Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1340/>.
6. Кузьменко О.Ю. Актуальність створення індустріальних парків в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 5. С. 184-187.
7. Малюта Л.Я. Індустріальні парки – інноваційний вектор розвитку промислового виробництва *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2014. Вип. 1 (10). С. 264-276.
8. Молдован О.О. Доцільність запровадження індустріальних парків в Україні. *Економіка промисловості*. 2011. № 2. С. 3-9.
9. Павлюк А. П. Розвиток індустріальних парків в Україні: проблеми та напрями політики стимулювання. *Економіст*. 2016. № 1. С. 25-28.
10. Пашкевич М.С. Економіко-правові основи функціонування індустріальних парків в контексті вирішення проблеми post-mining. *Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону*. Красноармійськ: КП ДонНТУ, 2011. Т.2. С. 108-111.
11. Поєдинок В.В. Правовий режим індустріальних парків в Україні. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В.І.Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2013. Т. 26 (65). № 2-2. С. 138-143.
12. Чириченко Ю.В. Проблеми створення та функціонування індустріальних парків: аналіз та імплементація світового досвіду. *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка*. 2014. № 1. С. 74-82.
13. Молдован О.О. Щодо механізмів запровадження індустріальних парків в Україні: аналітична записка. Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles-509/>.
14. Витяги з Реєстру індустріальних (промислових) парків. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=fe6ba4bd-355d-48b1979211b399b1987&title=VitiagiZRestrIndustrialnih-promislovikh-Parkiv>.
15. Про внесення змін до розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо розвитку вітчизняного виробництва шляхом стимулювання залучення інвестицій в реальний сектор економіки через індустріальні парки: проект Закону: від 25.04.2016 р. № 2554а-д. Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2554%D0%B0-%D0%B4&skl=9.
16. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо розвитку вітчизняного виробництва шляхом стимулювання залучення інвестицій в реальний сектор економіки через індустріальні парки: Постанова Верховної Ради України: від 04.10.2016 р. № 1642-VIII. – Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1642-viii>.

17. Falcke Caj O. (1999), *Industrial Parks Principles and Practice / Journal of Economic Cooperation Among Islamic Countries*. Vol. 20. P. 1-10.

18. Южаніна Н.П. Індустріальні парки: шанс для економіки. Режим доступу: <http://yuzhanina.in.ua/novini/item/84-industrialni-parky-shans-dlia-ekonomiky.html>

19. Jarmila Vidová (2010), *Industrial Parks - History, Present and its Influence to the Employment. Review of Economic Perspectives*. Vol. 10. Iss. 1. P. 41-58 DOI: <https://doi.org/10.2478/v10135-009-0008-1>.

20. Сводная статистическая информация геоинформационной системы по индустриальным паркам. Министерство промышленности и торговли Российской Федерации. М., 2016. 6 с.

21. Сай-Боднар Л. Індустріальні парки: нові можливості *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2016. № 23 (881). Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/9929?issue=276>.

References

1. NABU (Independent association of the banks of Ukraine) declares improve investment climate in Ukraine (2016, October). *Intefax-Ukraine*. Ukraine news agency. Retrieved from <http://ua.interfax.com.ua/news/general/377802.html> [in Ukrainian].

2. Galasiuk, V.V. (2016, October). Industrial parks: myths and realities. *Today*. Retrieved from <http://www.segodnya.ua/opinion/galasukcolumn/ndustrialn-parki-mfi-ta-real-762486.html> [in Ukrainian].

3. Amosha, O.I., Kozhushok, O.D., Radchenko, V.V., Halimendykov, Ye.M., Cherevatskiy, D.Yu. & Yushkov, Ye.O. (2013). From industrial enterprise to industrial park: a paradigm shift by example of Coal Company "Pokrovske". *Econom.*

promisl, No. 1-2 (61-62), pp. 13-17 [in Russian].

4. Benovska, L. Ya. (2014). Industrial parks as an instrument of development of regional economy: theoretical aspects. *Socialno-ekonomichni problemy suchasnogo period Ukr.*, Iss. 3, pp. 509-517 [in Ukrainian].

5. Egorova, O.O. Regarding incentive measures for the establishment and functioning of industrial parks in Ukraine. Analytical study. Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/articles/1340> [in Ukrainian].

6. Kuzmenko, O.Yu. (2015). Relevance of creation of industrial parks in Ukraine. *Globalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, No. 5, pp. 184-187 [in Ukrainian].

7. Malyuta, L.Ya. (2014) Industrial parks as an innovative vector of industrial production development. *Socialno-ekonomichni problemy i derzhava*. Vol. 10, No. 1, pp. 264-276 [in Ukrainian].

8. Moldovan, O.O. (2011). On the expediency of the industrial parks in Ukraine. *Econom. promisl*. No. 2, pp. 3-9 (in Ukrainian).

9. Pavliuk, A.P. (2016) Development of industrial parks in Ukraine: problems and promotion policy directions. *Economist*, No. 1, pp. 25-28 [in Ukrainian].

10. Pashkevich, M.S. (Пашкевич М.С. (2011). Economic-legal bases of functioning of industrial parks in the context of solving the problem of post-mining. In *Actual problems of economic and social development of the region*. Vol. 2 (pp. 108-111). Krasnoarmiisk: KP DonNTU [in Ukrainian].

11. Poedynok, V.V. (2013). Legal regime of industrial parks in Ukraine. *Vcheni zapysky Tavriyskoho natsionalnogo universytetu im. V.I. Vernadskogo. Ser. Yurydychni nauky*, Vol. 26 (65), No. 2-2, pp. 138-143 [in Ukrainian].

12. Chyrychenko, Yu. V. (2014). Problems of creation and functioning of industrial parks: an analysis and

implementation of international experience. *Visnuk AMSU. Ser. Ekonomika*, No. 1 (51), pp. 74-82 [in Ukrainian].

13. Moldovan, O. O. Regarding the implementation mechanisms of industrial parks in Ukraine. Analytical study Retrieved from <http://www.niss.gov.ua/articles509> [in Ukrainian].

14. Excerpts from the Register of industrial (industrial) parks (2017, February). Ministry of economic development and trade of Ukraine. Official web-site. Retrieved from <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=fe6ba4bd-355d-48b1979211b399b1987&title=VitiagiZRestr uIndustrialnikh-promislovikh-Parkiv> [in Ukrainian].

15. On Amendments to Section XX "Transitional Provisions" of the Tax Code of Ukraine for the development of domestic production through incentives for investment in the real economy through industrial parks. Draft Law (25.04.2016 No. 2554a-д) Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=2554%D0%B0-%D0%B4&skl=9 [in Ukrainian].

16. On acceptance for a basis the draft law of Ukraine on amendments to section XX "Transitional provisions" of the Tax code of Ukraine regarding the development of domestic production by stimulating

investment in the real sector of the economy through industrial parks Resolution of The Verkhovna Rada of Ukraine (04.10.2016 No. 1642-VIII). Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1642-viii> [in Ukrainian].

17. Falcke Caj, O. (1999). Industrial Parks Principles and Practice. *Journal of Economic Cooperation Among Islamic Countries*, Vol. 20, pp. 1-10.

18. Yuzhanina, N. P. (2016, October). Industrial parks: the chance for the economy. Retrieved from <http://yuzhanina.in.ua/novini/item/84-industrialni-parky-shans-dlia-ekonomiky.html> [in Ukrainian].

19. Vidová, J. (2010). Industrial Parks - History, Present and its Influence to the Employment. *Review of Economic Perspectives*. Vol. 10. Iss. 1, pp. 41-58. DOI: <https://doi.org/10.2478/v10135-009-0008-1>

20. Ministry of industry and trade of the Russian Federation. (2016). Summary statistical information of the geo-information system on industrial parks. Moscow: Minpromtorg Russia [in Russian].

21. Sai-Bodnar, L. (2016, June). Industrial parks: new opportunities. *Visnyk. Pravo znaty vse pro podatky i zbory*, No. 23 (881) Retrieved from <http://www.visnuk.com.ua/ua/pubs/id/9929?issue=276> [in Ukrainian].

Лекарь Сергей Иванович

канд. экон. наук, д-р юр. наук,

Университет государственной фискальной службы Украины
08201, Украина, Киевская обл., г. Ирпень, ул. Университетская, 31.

E-mail: lekars@ukr.net.

МЕЖДУНАРОДНЫЕ И ОТЕЧЕСТВЕННЫЕ РЕАЛИИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ИНДУСТРИАЛЬНЫХ ПАРКОВ

Исследованы мировые тенденции функционирования промышленных парков и применения налоговых стимулов для их развития. Проанализировано состояние промышленных парков в Украине, а также законодательные инициативы относительно налогообложения их деятельности. Приведены ключевые этапы создания и перечень основных признаков, по которым тот или иной отделенный целостный земельный участок может стать промышленным парком.

Ключевые слова: промышленный парк, налогообложение, инвестиционная активность, налоговые инвестиционные стимулы.

Sergij I. Lekar

PhD in Economics, Doctor of Law,
University of State Fiscal Service of Ukraine.
08201, Ukraine, Irpin, 31 Universytetska Str.
E-mail: lekar@ukr.net.

INTERNATIONAL AND NATIONAL REALITIES OF INDUSTRIAL PARKS FUNCTIONING

Industrial parks are legally separated coherent lands intended to accommodate industrial production. They often (but not always) are subject to special regimes of economic activity and in some cases special tax regimes. Their number in the world is exponentially increasing. Such popularity is explained by increasing of investment activity in the economy as the essence of the functioning of industrial parks is to attract investment generally in the high-tech manufacturing.

Thus, industrial parks have become a tool of sustainable industrial development, attracting investment, increasing of employment, improving of competitiveness of a particular region, development of social infrastructure, increasing of local revenues and a positive image of the region by producing high quality and competitive products. Moreover, functioning of industrial parks in Ukraine will bring national products to the world market and increase investors trust through transparency and simplicity in business operations, which will be achieved by condition of the overall reform.

So, as a conclusion we can say that the idea of using of industrial parks is very perspective and economically beneficial for companies and for the state. Proof of this is the international best practice of industrial parks functioning. Therefore, the existence of legal registration of industrial parks and legislative draft that appeals to taxation is a first step to further attraction of investors, that will provide high technology manufacturing, social projects for the population and improve the research capacity of the particular country.

However, when creating industrial parks the features and characteristics of the object must be taken into account, which further minimizes (1) the possibility of loss-making situations (business interests) and (2) the size of the tax evasion (the interests of the state).

Today industrial parks are new for Ukrainian practice but it is a perspective approach for the economic development of Ukraine. In such a case having successful international experience of industrial parks functioning the law-makers do not need to introduce something new, they just need to use best world practice extrapolating it to local realities.

Keywords: industrial park, taxation, investment, tax investment incentives.

Формати цитування:

Лекар С.І. Міжнародні та вітчизняні реалії функціонування індустріальних парків. *Економіка промисловості*. 2017. № 1 (77). С. 80-94. DOI: <https://doi.org/10.15407/econindustry2017.01.080>

Lekar, S.I. (2017). International and national realities of industrial parks functioning. *Econ. promisl.* 1 (77). 80-94. DOI: <https://doi.org/10.15407/econindustry2017.01.080>

Надійшла до редакції 01.02.2017 р.